

(א) עמי מגילה י"ג, כ"ג, [ג] נתין כע. חולין פ"א, [א]: א, לקמן מ"ח: ע"ז י"ט: מנחות ג': אבות פ"ו ה"ג, (ד) ק"א פשפש ומלא יעשה משונה שלמך ויטובה, (ה) ויתכן להיות הכי אמר אלא א"י ויתכן אלו וכו' ועיין מ"ק דף כ"ג, (א), ר"ל הדל"ת צבטול אלא בלתי (מ"מ), (א) מכללה ק"פ יתרו ומפי' פ' וחתמן פ"ג,

◆◆◆

הגהות הב"ח

(א) גבי אס קבלס עליו מואהבה מה שכ"ו: **(ב)** רש"י ד"ה מאי משמע סמך דבקריאת שמע: **(ג)** ר"ח התעף וכו' צמורה הקי"ד וחל"כ מ"ה ואיננו היא משתכמת: **(ד)** ר"ח וכו' רש"י וכו' הטוף מסלק ממך את בני רשף הפי"ר: **(ה)** לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע. אס הי"ל הכע אמר לו עשה צמורה זו, לא לוי שממע מן העברה אלא הולך ועטפה מזה (סנהדרין ק"א): **יפשפש במעשיו**. שששה ככל, ויצנוק ענינות שפלו ויטמה וטוב (שבתיו י"ג).

◆◆◆

רבינו חננאל

(הא) דאמרינן צריך לומר מסוקי דרחמי בגין בידך אפקיד רוחי, והגו לאומיו בכלל השכבנו, טפי מהם לא מטרחינן ליה.

◆◆◆

רב ניסים גאון

מה אשם לדעת אף יסורין לדעת. כי הקרבנות אין מותר להקריבן אלא בריצון בעלים ולא בעל כורחן כדנתיא (ועי' דף כא וש"ס) יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כורחו ת"ל לרצונו הא כיצד כופין עד שיאמר רוצה אני ואמר עוד מנין למתעסק בקדישם שפסול וכו' לעכב מנין תלמוד לומר לרצונכם ותבחרוהו (לרצונכם וכו') לדעתכם וכו' ואיתא בשחיטת חולין ב' הכל שוחטין (דף י"ג) ובמס' נדרים כפרין אין בין מדרר הנאה מחבורי (דף ל"ה) איתא אמר ר' יוחנן הכל צריכין [ידעת] חזן ממוחזר כפרה:

ואס תלמיד חסס הוא. שרגיל במשגמו לחזור על גרסתו ממיד דיו ככך: **ירגיו יצר טוב**. שיעשה מלחמה עם יצר הרע: **ודומו סלה**. יוס הדומיה הוא יוס המות שהוא דומיה עולמית: **זה מקרא**. חומש שמונה לקרות צמורה: **זו משנה**. שימעסקו צמשה: **זה גמרא**.

כברת טעמי המשניות שממנו יוצאה הוראה. אבל המורים הוראה מן המשנה נקראו מצלי העולם צמס' קוטה (דף כ"ג): **כאלו אוהו חרב של שסי פיוס בידו**. להרוג את המזיקין: **מאי משמע**. (כ) דבקריאת שמע: **הפעוף ענין** **צו**. אס תכפלי וסגרת עיניך צמורה (א) היא משתכמת ממך: **וכני רשף יגזיבו עוף**. העוף מסלק ממך (י): **קטב מרירי**. זה שס עד להכריס צמסכת פסחים (דף ק"א): **ולחומי רשף**. כתיב צין רעב למזיקין גרש לפניו ולאחריו יסורין ומזיקין: **אפילו סינוקוס של ציס רצן יודעים**. שהמורה מגינה שלמדין מספר חומש אס שמוע תשמע [וגו'] כל המחלה אשר שמתני וגו'. ואפילו הקטנים שלא הגיעו לספר איצו כבר למדו:

מאימתי פרק ראשון ברכות

ה.

החשיתי מעוז. מן המורה: **וכאזי נעצר**. מכה עכורה: **המוכר עצב**. שפירש הימנו דבר חשוב כזה ומתוך דוחקו מכרו: **ושמה**. שהרי הקצ"ה מזהירס מלעוזב אותה ומשצחה לפניהס בלקח טוב אחר שנתנה להס: **פשפש ולא מלא**. לא מלא עזירה צידו שצבצילה ראוין יסורין הללו לצא: **אשרי הגבר אשר תיסרנו י** **ומסורקך תלמדנו**. שצבציל מורה: **יסורין נריך אדם** לצב לידו תלמוד מייסרו צעוה"ז צלא שוס עון כלי להרצות שכרו צעולס הנא יותר מכדי זכיומיו: **וס' חפץ דכאו החלי**. מי שהקצ"ה חפץ צו ממלחו ציסורין: **אשס**. קרצן: **נפשו**. מעדמו: **דכר זה**. שאשרי אדם אשר תיסרנו י: **מסורקך תלמדנו**. כלומר מסורקך אנו למדין אותו: **נאמר כריס ציסורין דכסיצ אלה** **דכני הכריס**. אחר הקללות נאמר צמשה מורה: **אף יסורין ממרקין כל עונטויו של אדם גרסי'**: **ודרך חייס**. מיי העוה"צ הויין לו תוכחות מוסר לאדם: **וצניס**

כתבתי אלו נביאים וכתובים להורותם זה גמרא ^(א) מלמד שכולם נתנו למשה וחרב פיפיות בידם מאי משמע אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי מרישא דענינא דכתיב ^(ב) ועלוזו חסידים בכבוד ירגנו על משכבתם וכתיב בתריה רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. ואמר רבי יצחק כל הקורא קריאת שמע על מטתו מזיקין בדילין הימנו שנאמר ^(ג) ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר ^(ד) התעיף עיניך בו ואיננו ואין רשף אלא מזיקין שנאמר ^(ה) מזי רעב ולחומי רשף וקטב מרירי. אמר רבי שמעון בן לקיש כל העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו שנאמר ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעיף עיניך בו ואיננו ואין רשף אלא יסורין שנאמר מזי רעב ולחומי רשף אמר ליה רבי יוחנן ^(ו) הא אפילו תינקות של בית רבן יודעין אותו שנאמר ^(ז) ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך אלא כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הקב"ה מביא עליו יסורין מכווערין ועוכרין אותו שנא' ^(ח) נאלמתי דומיה החשיתי ממוב וכאבי נעכר ^(ט) ואין טוב אלא תורה שנאמר ^(י) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו. אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר עצב ולוקח שמה אבל הקב"ה אינו כן נתן להם תורה לישראל ושמה שנא' כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו. אמר רבא ואיתימא רב חסדא אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו שנא' ^(יא) נחפשה דרכינו ונחקורה ^(יב) ונשובה עד ה' פשפש ולא מצא יתלה בטול תורה שנאמר ^(יג) אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו ואם תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הם שנאמר ^(יד) כי את אשר יאהב ה' יוכיח. אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין שנאמר ^(טו) וה' חפץ דכאו החלי יכול אפילו לא קבלם מאהבה תלמוד לומר אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף יסורין לדעת ואם קבלם ^(טז) מה שכרו יראה זרע יאריך ימים ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו שנא' וחפץ ה' בידו יצלה פליגי בה רבי יעקב בר אידי ורבי אחא בר חנינא חד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תורה שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו וחד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תפלה שנאמר ^(טז) ברוך אלהים אשר לא הסיר תפלתו וחסדו מאתי אמר להו רבי אבא כריה דר' חייא בר אבא הכי אמר ^(טז) ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אלו ואלו יסורין של אהבה הן שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח אלא מה ת"ל ומתורתך תלמדנו אל תקרי ^(יז) תלמדנו אלא תלמדנו דבר זה מתורתך תלמדנו ק"ו משן ועין מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם עבר ויצא בהן לחרות יסורין שממרקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה והיינו דרבי שמעון בן לקיש דאמר רשב"ל נאמר ברית במלא ונאמר ברית ביסורין נאמר ברית במלא דכתיב ^(יז) ולא תשבית מלח ברית ונאמר ברית ביסורין דכתיב ^(יח) אלה דברי הברית מה ברית האמור במלא מלח ממתקת את הבשר אף ברית האמור ביסורין יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם: ^(יט) תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורין אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא תורה מנין שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו ארץ ישראל דכתיב ^(יט) כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסוך וכתיב בתריה ^(כ) כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה העולם הבא דכתיב ^(כ) כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. תני תנא קמיה דר' יוחנן כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים

תורה אור השלם תהלים לא ו

- ביןך אפקיד רוחי פריחה אותי יי אל אמת: תהלים לא ו
- רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה: תהלים ד ה
- ויאמר יי אל משה עלה אלי והורה וזהו שם ואתנה לך את לחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי לתורתם: שמות כד ב
- רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות ביןכם: תהלים קמט ו
- יעלוזו חסידים כבודו ירגנו על משכבתם: תהלים קמט ה
- כי אדם לעמל יולד ובני רשף יגבידו עתה: משלי כג ה
- התעיף עיניך בו ואיננו בי עשה לו כנפים כנשר יעני השמים: משלי כג ה
- מזי רעב ולחמי רשף וקטב מרירי וכן דבמות אשכלום עם המת תחלי עפר: דברים לב כד
- ויאמר אם שמוע תשמע לקול יי אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני יי רפאך: שמות טו כו
- נאלמתי דומיה וחסיתי ממוב ובאבי נעכר: תהלים לו ט
- כי לקח טוב נתתי לכם תורתך אל תעזבו: משלי ד ב
- נחפשה דרכינו ונשובה עד יי: תהלים ע"ג ז
- אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו: תהלים צד יב
- כי את אשר יאהב יי יוכיח וכאב את בן ידו צה: משלי ג ב
- ויי חפץ דכאו תחלי אם תשים אשם נפשו יראה זרע יאריך ימים ותפץ יי בידו יצלת: ישעיה נג י
- ברוך אלהים אשר לא הסיר תפלתו וחסדו מאתי: תהלים ס כ
- וכל קרבן מתוק במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנתתך על כל קרבנך תקריב מלח: ויקרא ב יג
- אלה דברי הברית אשר צוה יי את משה לכרת את בני ישראל בארץ מואב מלכדי הברית אשר כרת אתם ברוך: דברים כח ט
- וידעת עם לבבך פי כאשר יסר איש את בנו יי אלהיך מוסרך: דברים ח ה
- כי יי אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר: דברים ח ז
- כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר: משלי ו כג